

Briselē, 18.5.2021.
COM(2021) 252 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

par globālo pieeju pētniecībai un inovācijai

Eiropas starptautiskās sadarbības stratēģija mainīgā pasaulē

Globālā pieeja pētniecībai un inovācijai

Eiropas starptautiskās sadarbības stratēģija mainīgā pasaulē

1. IEVADS

Visas pasaules pētnieku un novatoru mobilitāte būs izšķiroša, lai nodrošinātu nākamo paaudžu labklājību. Mums jāsadarbojas pāri robežām ar līdz šim nepieredzētu vērienu, lai izstrādātu inovatīvus taisnīgas zaļās un digitālās pārkārtošanās risinājumus saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem¹ un veicinātu Eiropas noturību, pārticību, konkurētspēju un ekonomisko un sociālo labklājību.

Pateicoties savai politikai un programmām, ES ir svarīgs pētniecības un inovācijas internacionalizācijas katalizators². Savstarpēja atvērtība, brīva ideju apmaiņa un risinājumu koprade ir būtiski pamatzināšanu ieguves un pilnveides priekšnoteikumi un svarīgi dinamiskas inovācijas ekosistēmas komponenti.

Taču atvērtība sadarbībai, kas raksturīga ES rīcībai, notiek pārveidotā globālajā vidē. Citas zinātnes lielvaras zinātnē iegulda augstāku iekšzemes kopprodukta procentuālo īpatsvaru nekā ES, pieaug ģeopolitiskā spriedze un tiek apstrīdētas cilvēktiesības un tādas pamatvērtības kā akadēmiskā brīvība. Atsevišķas valstis arvien uzstājīgāk tiecas pēc tehnoloģiskā pārkuma, īstenojot diskriminējošus pasākumus, un nereti izmanto pētniecību un inovāciju, lai iegūtu globālu ietekmi un sociālo kontroli. Jāstiprina ne tikai ES pārticība un ekonomiskā konkurētspēja, bet arī spēja neatkarīgi iegūt un nodrošināt saviem iedzīvotājiem svarīgas tehnoloģijas un pakalpojumus, kas ir nekaitīgi un droši.

Atsaucoties uz pašreizējām tendencēm pasaulē, ES būtu jārada priekšzīme un jāveicina ar noteikumiem pamatots multilaterālisms³, jācenšas panākt savstarpēja atvērtība ar pētniecību un inovāciju saistītajā sadarbībā, lai būtu vieglāk globāli reaģēt uz globālām problēmām un dalīties paraugpraksē. Tai būtu jāveicina atvērtas stratēģiskās autonomijas mērķi⁴, vienlaikus noteiktās jomās pielāgojot divpusējo sadarbību ar trešām valstīm.

Līdz ar to šajā paziņojumā Komisija iepazīstina ar jaunu stratēģiju, kas:

- atkārtoti apstiprina ES apņemšanos rādīt piemēru, lai saglabātu atvērtību starptautiskās pētniecības un inovācijas sadarbības jomā, vienlaikus nodrošinot vienlīdzīgus konkurences apstākļus un savstarpību saskaņā ar pamatvērtībām;
- nostiprina ES vadošo lomu daudzpusēju pētniecības un inovācijas partnerību atbalstīšanā, lai rastu jaunus vides aizsardzības, digitālos, veselības aprūpes, sociālos un inovāciju risinājumus.

¹ <https://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals.html>

² *Uzlabot un koncentrēt ES starptautisko sadarbību pētniecībā un inovācijā. Stratēģiska pieeja* (COM/2012/497); skat. arī 2014 (COM(2014) 567), 2016 (COM(2016) 657) un 2018 (SWD(2018) 307, 10. pielikums), ziņojumi par stratēģiju starptautiskajai sadarbībai pētniecības un inovācijas jomā īstenošanu.

³ *Par ES ieguldījuma stiprināšanu uz noteikumiem balstītā multilaterālismā* (JOIN(2021)3).

⁴ Komisijas 2021. gada Stratēģiskās prognozēšanas ziņojumā tiks sniegta arī ilgtermiņa un transversāla perspektīva par Eiropas atvērtās stratēģiskās autonomijas stiprināšanu.

Šī globālā pieeja būtu jāīsteno:

- pielāgojot ES divpusējo sadarbību pētniecības un inovācijas jomā Eiropas interesēm un vērtībām un nostiprinot ES atvērto stratēģisko autonomiju;
- mobilizējot zinātņi, tehnoloģijas un inovācijas, lai paātrinātu ilgtspējīgu un iekļaujošu attīstību un pārkārtošanos uz noturīgu zināšanu sabiedrību un tautsaimniecību valstīs ar zemu un vidēju ienākumu līmeni; kā arī
- izmantojot iniciatīvas, kuru pamatā ir pieeja “Eiropas komanda”, kas apvieno ES, finanšu iestāžu un dalībvalstu centienus, lai maksimāli palielinātu to efektivitāti un ietekmi.

Tā arī virzīs ES jaunās civilās pētniecības un inovācijas programmas “Apvārsnis Eiropa” starptautiskās dimensijas īstenošanu un tās sinerģijas ar citām ES programmām, it īpaši Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu “Globālā Eiropa”.

2. ES ATKĀRTOTA APŅEMŠANĀS GĀDĀT PAR STARPTAUTISKU ATVĒRTĪBU UN PAMATVĒRTĪBĀM PĒTNIECĪBĀ UN INOVĀCIJĀ

Lai sekmētu globālu atvērību un zinātnisku apmaiņu, ES būtu jākļūst pievilcīgākai kā augsti kvalitatīvas, ļoti intensīvas pētniecības un inovācijas centram. Zinātniskā pētniecība uzplaukst, pateicoties domas brīvībai, kritiskās domāšanas attīstībai, pierādījumos balstītai argumentācijai un autoritātes argumentu noraidīšanai. Tādēļ ES arī turpmāk būtu jāpiedāvā pētniekiem un novatoriem demokrātiska, iekļaujoša un atbalstoša vide, kurā nav politiskas iejaukšanās un kas aizsargā akadēmisko brīvību un zinātkāres virzītu pētniecību saskaņā ar ES Pamattiesību hartu un tās aizsardzībā.

Tai būtu jā rūpējas, lai tehnoloģijas tiktu izstrādātas iedzīvotāju un sabiedrības labā bez jebkāda autoritārisma un saskaņā ar augstiem ētikas un cilvēktiesību standartiem. Turklāt ES būtu jā rāda piemērs un jāpiedāvā ar noteikumiem pamatota inovācijas ekosistēma, jāaizsargā intelektuālā īpašuma tiesības, kuru izmantošana tiek panākta ar neatkarīgu tiesu sistēmu. Intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībai un piemērošanai būtu jāsekmē tehnoloģiskās inovācijas nodošana, popularizēšana un izplatīšana veidā, kas veicina sociālo un ekonomisko labklājību.

Vienlaikus, lai stiprinātu ES ilgtermiņa pētniecības un inovācijas vērtības ķēdes, ES būtu jā mudina savi pētnieki un novatori bagātināt un izmantot globālās inovācijas ekosistēmas. Tai arī turpmāk būtu jāveicina sadarbība cilvēkkapitāla attīstības jomā, izmantojot pētnieku apmācības un mobilitātes instrumentus, it īpaši Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktās darbības⁵.

Lai saglabātu šo vadošo lomu, ES pētniecības un inovācijas programma arī turpmāk būs atvērta pasaulei. Tas nozīmē, ka dalībnieki no visas pasaules neatkarīgi no reģistrācijas vietas

⁵ https://ec.europa.eu/research/mariecurieactions/node_en

vai dzīvesvietas varēs piedalīties lielākajā daļā programmas “Apvārsnis Eiropa” darbību. ES lielākajā daļā gadījumu finansēs līdzdalību pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” darbības tiesību subjektiem, kas iedibināti valstīs ar zemiem un vidējiem ienākumiem, lai atbalstītu to pētniecības un inovācijas spējas attīstību sinerģijā ar Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu.

Pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” asociēto trešo valstu iedzīvotāji un organizācijas var piedalīties šajās darbībās kopumā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā ES dalībvalstis⁶. Asociatīvā līdzdalība pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa” ļauj ES un tās partneriem saskaņot inovācijas politikas mērķus, apvienot resursus, kopīgi segt izdevumus un gūt savstarpēju piekļuvi zināšanām un prasmēm, talantiem un zinātnībai, pētniecības infrastruktūrai un jauniem inovācijas tirgiem. Paužot ES apņemšanos nodrošināt starptautisko atvērtību, pamatprogramma “Apvārsnis Eiropa” tagad sniedz iespēju asociētajām valstīm, kas atbalsta ES vērtības, ir spēcīgas zinātnes, tehnoloģijas un inovācijas jomā un atrodas jebkur pasaulē, kļūt par programmas asociētajām dalībniecēm.

Paralēli tam un, lai nostiprinātu ES lomu uz noteikumiem balstītā sadarbībā, saskaņojot ES un dalībvalstu pētniecības un inovācijas ārpolitiku, ar starptautiskajiem partneriem tiks apspriestas vērtības un principi starptautiskajai sadarbībai pētniecības un inovācijas jomā. Šīs diskusijas galvenokārt notiks EPT Pārkaršošanās forumā, kas ir daļa no pastiprinātās Eiropas pētniecības telpas⁷ un kas balstās uz 2021. gadā izdoto Eiropas Pētniecības un inovācijas paktu.

ES kopā ar tās starptautiskajiem partneriem būtu jāpanāk vienota izpratne par tālāk norādītajiem jautājumiem un to īstenošanu:

Akadēmiskā brīvība. Akadēmiskā brīvība, integritāte un iestāžu autonomija ir ES universitāšu un augstākās izglītības iestāžu mugurkauls. ES un tās dalībvalstīm būtu jāveicina un jāaizsargā šīs pamatvērtības starptautiskā līmenī un attiecībā pret trešām valstīm jārikojas saskaņā ar principiem, ko paredz Bonnas deklarācija par zinātniskās pētniecības brīvību⁸.

Pētniecības ētika un integritāte. Jauno tehnoloģiju straujā attīstība liek nepārtraukti izvērtēt to, kā mēs risinām ētiskas problēmas un nodrošinām cilvēkorientētas tehnoloģiskās inovācijas. ES arī turpmāk būtu starptautiskā līmenī jāpopularizē Eiropas Rīcības kodekss par pētniecības integritāti un Globālais rīcības kodekss par pētniecību ierobežotu resursu

⁶ Valstis, kas jau ir “Apvārsnis 2020” asociētās dalībnieces, un valstis, kas ir izrādījušas interesi kļūt par pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” asociētajām dalībniecēm, ir: Norvēģija, Islande, Albānija, Bosnija un Hercegovina, Melnkalne, Ziemeļmaķedonija, Serbija, Turcija, Gruzija, Armēnija, Ukraina, Moldova, Tunisija, Izraēla, Fēru Salas un Šveice. Turklāt Apvienotā Karaliste kļūs par asociēto valsti saskaņā ar TSN, un Maroka un Kosova* ir izrādījušas interesi par asociētās valsts statusu.

⁷ EPT — pētniecības un inovācijas jaunā ēra (COM(2020) 628).

⁸ https://www.bmbf.de/files/10_2_2_Bonn_Declaration_en_final.pdf

apstākļos. Tā paplašinās savus starptautiskos dialogus, izmantojot Eiropas ētikas un integritātes tīklus, un atbalstīs vispasaules konferences par pētniecības integritāti⁹.

Dzimumu līdztiesība, dažādība un iekļautība. Atbilstoši Komisijas dzimumu līdztiesības stratēģijai 2020.–2025. gadam¹⁰ un ES programmai dzimumu līdztiesībai un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanai sievietēm ES ārējā darbībā¹¹ ES būtu jāracionalizē un starptautiskajā sadarbībā jāintegrē dzimumu dimensija. Veidojot dialogu ar trešām valstīm, tai būtu arī jāveicina dzimumu līdzsvars un līdztiesība, pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana jauniešiem, iekļautība un dažādība plašākā nozīmē¹² pētniecības un inovācijas jomā globālā līmenī.

Atvērtie dati un atvērtā zinātne. Pētniecības datu maksimāla atvērtība, standartizācija un sadarbība nāk par labu ES un pasaulei, ja šādi rīkojas arī citas valstis un reģioni. ES arī turpmāk būtu jāatbalsta tādas organizācijas un platformas kā Pētniecības datu alianse un Starptautiskās Zinātnes padomes datu komiteja, kā arī ESAO, ANO un G7 centieni. Vispārējais mērķis ir panākt, lai datu kopas atbilstu *FAIR* principiem — lai tās būtu sameklējamas, pieejamas, sadarbīgas un atkalizmantojamas. ES arī atbalstīs Eiropas atvērtās zinātnes mākoņa starptautisko pieejamību.

Standarti. ES kā globālo standartu veidotājas vadošā loma būtu jāveicina arī, arvien vairāk iesaistoties starptautiskajā sadarbībā pirmsnormatīvās un standartizācijas pētniecības jomā.

Uz pierādījumiem balstītas politikas veidošana. ES un tās dalībvalstis ir ieguvušas milzīgu pieredzi uz pierādījumiem balstītas politikas veidošanā. Tām būtu jādalās savā zinātniskajā pieredzē par politikas veidošanu un jāiesaistās globālos sadarbības tīklos.

Turklāt, pievēršot vairāk uzmanības zinātnei un tehnoloģijai ES ārpolitikā un drošības politikā, proti, “**zinātnes diplomātijai**”, ES varētu īstenot “maigo varu” un labāk aizstāvēt mūsu ekonomiskās intereses un vērtības, pielāgojoties partnervalstu prasībām un interesēm un izmantojot priekšrocības, ko sniedz pētniecības un inovācijas lielvaras statuss.

2021. gada Eiropas Savienībai, sadarbojoties ar dalībvalstīm Eiropas pētniecības telpas pārkārtošanās forumā¹³, būtu jāizstrādā starptautiskas sadarbības principi pētniecībā un inovācijā un pēc tam šie principi jāsekmē daudzpusējā dialogā ar partnervalstīm un starptautiskiem forumiem.

⁹ Piedaloties tādām starptautiskām organizācijām kā Pasaules Veselības organizācija un Apvienoto Nāciju Organizācijas Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija.

¹⁰ *Savienība, kurā valda līdztiesība: dzimumu līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam* (COM/2020/152 final).

¹¹ https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/swd_2020_284_en_final.pdf

¹² ES politikas programma Savienības, kurā valda līdztiesība, izveidošanai ir ietverta ne tikai dzimumu līdztiesības, bet arī šādās stratēģijās un satvara dokumentos: ES rasisma apkarošanas rīcības plāns 2020.–2025. gadam, (COM(2020) 565 final); LGBTIK līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam (COM(2020) 698 final); ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģiskais satvars (COM(2020) 620 final); Personu ar invaliditāti tiesību stratēģija 2021.–2030. gadam (COM(2021) 101 final).

¹³ EPT — pētniecības un inovācijas jaunā ēra (COM(2020) 628).

3. ES GLOBĀLĀS PIEEJAS PĒTNIECĪBAI UN INOVĀCIJAI LĪDZVAROŠANA: VIRZĪBA UZ VIENLĪDZĪGIEM KONKURENCES APSTĀKĻIEM UN SAVSTARPĪBU

ES centienus veicināt savstarpēju atvērtību globālā līmenī var apdraudēt ģeopolitiskā spriedze ekonomikas transformācijas periodā. Sacensība par tehnoloģisko pārkumu motivē atsevišķas trešās valstis īstenot ierobežojošus vai diskriminējošus pasākumus, kas ir netaisnīgi pret ES novatoriem, uzņēmumiem un it īpaši — jaunuzņēmumiem. Tajā pašā laikā ārvalstu iejaukšanās var vājināt integritāti un autonomiju, kas ir ES pētniecības un inovācijas sistēmu stūrakmens.

Tādēļ ES jāīsteno līdzsvarojoša pieeja, lai labāk aizsargātu savas intereses, vērtības un zinātību, palielinātu savu noturību un saglabātu atvērtību sadarbībai.

ES būtu aktīvāk jāveicina vienlīdzīgi konkurences apstākļi un savstarpība, lai ievērotu pamatvērtības un pamatprincipus, aizsargātu intelektuālā īpašuma tiesību izmantošanu, garantētu piegādes drošību un sekmētu taisnīgas inovācijas ekosistēmas, ko neizkropļo nesamērīgi noteikumi vai ārvalstu subsīdijas, saskaņā ar nesen ierosināto regulu, kuras mērķis ir novērst ārvalstu subsīdiju kropļojošo iedarbību, un atjaunināto Rūpniecības stratēģiju¹⁴. Svarīgākie veicamie pasākumi ir standartu noteikšana, nediskriminējošas valsts subsīdijas un protekcionistisku tiesību aktu neesamība.

ES būtu jārisina šie jautājumiem tādos starptautiskos forumos kā Pasaules Tirdzniecības organizācija un Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija. Nepieciešamības gadījumā tai nepastarpināti būtu jāsadarbojas arī ar trešām valstīm, izmantojot dažādus dialogus un sarunas, kas notiek saskaņā ar attiecīgajiem nolīgumiem, piemēram, asociācijas nolīgumiem pamatprogrammas ietvaros, ES zinātnes un tehnoloģijas nolīgumiem¹⁵ ar trešām valstīm un ES tirdzniecības un ieguldījumu nolīgumiem, tostarp PTO *TRIPS* nolīgumu¹⁶.

Turklāt Komisija ir iecerējusi ES vārdā rīkot sarunas ar pētniecības un inovācijas ziņā spēcīgām trešām valstīm par īpašiem ceļvežiem sadarbībai pētniecības un inovācijas jomā. Šajos ceļvežos, kas būs nesaistoši akti, būtu skaidri jānorāda pamatnosacījumi, kas jāizpilda abām pusēm, un jānosaka starpposma mērķi un īstenošanas grafiks. ES būtu jāapņemas turpināt un paplašināt divpusēju sadarbību tikai tad, ja uz vietas veikta uzraudzība liecina, ka ir panākts konkrēts progress ceļvežos noteikto mērķu sasniegšanā.

Turklāt “Apvārsnis Eiropa” izveides regulas 22. panta 5. punktā noteikts, ka darba programmā var tikt ierobežota daļība programmas “Apvārsnis Eiropa” darbībā, ja ir pamatota nepieciešamība aizsargāt ES stratēģiskos aktīvus¹⁷, intereses¹⁸, autonomiju¹⁹ vai drošību²⁰.

¹⁴ COM (2021) 223 *final*; COM (2021) 350 *final*.

¹⁵ Zinātnes un tehnoloģijas nolīgumi pašlaik ir noslēgti starp Eiropas Savienību un Alžīriju, Argentīnu, Austrāliju, Brazīliju, Kanādu, Čīli, Ķīnu, Ēģipti, Indiju, Japānu, Jordāniju, Koreju, Meksiku, Maroku, Jaunzēlandi, Krieviju, Dienvidāfriku, Šveici, Tunisiju, Ukrainu un Amerikas Savienotajām Valstīm.

¹⁶ https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_e.htm

¹⁷ Piemēram, sensitīva infrastruktūra, kas pieder ES, kā *Galileo* vai *Copernicus* satelīti, kuru darbības traucējumi būtiski ietekmētu ES, jo būtu traucēta turpmāka šo funkciju nodrošināšana.

Izņēmuma un pienācīgi pamatotos gadījumos ES dalību programmā var ierobežot līdz tikai dalībvalstīs iedibinātiem tiesību subjektiem vai līdz noteiktās asociētajās valstīs vai citās trešās valstīs iedibinātiem tiesību subjektiem. Darba programmā var paredzēt izslēgt arī tādus Savienībā vai asociētajās valstīs iedibinātus tiesību subjektus, kurus tieši vai netieši kontrolē trešās valstis, kas nav asociētās valstis.

Jebkādi ierobežojumi vienmēr būtu jāpiemēro saskaņā ar ES tiesību aktos noteiktajām procedūrām un ES starptautiskajām līgumsaistībām. Tie būtu jāpiemēro izņēmuma un pienācīgi pamatotos gadījumos, lai programmas pamatā paliktu atvērtas.

Lai nodrošinātu, ka ES un tās dalībvalstis saskaņoti īsteno atvērto stratēģisko autonomiju attiecīgajās pētniecības un inovācijas jomās, pielāgojot savu starptautisko sadarbību konkrētajām politikas interesēm, Komisija piedāvā apspriesties ar dalībvalstīm atbilstošajos forumos.

Līdztekus kā preventīvus pasākumus Komisija piedāvā attiecīgā gadījumā izmantot “Apvārsnis Eiropa” izveides regulas noteikumus, lai vēl vairāk samazinātu risku, ka tiks apdraudētas ES intereses, piemēram, saistībā ar izmantošanu galvenokārt trešās valstīs, kuras nav asociētās valstis (39. panta 6. punkts), īpašumtiesību uz rezultātiem nodošanu (40. panta 4. punkts) vai drošības nolīgumiem ar trešām valstīm (20. panta 1. punkts).

Turklāt Komisija plāno nākt klajā ar nostādnēm par to, kā rīkoties, ja ārvalstu iejaukšanās skar ES pētniecības organizācijas un augstākās izglītības iestādes. Šo nostādņu mērķis būs aizsargāt pamatvērtības, garantējot akadēmisko brīvību, integritāti un iestāžu autonomiju un pasargājot studentus, pētniekus un novatorus, kā arī svarīgākos atklājumus no piespiedu, slepenas, maldinošas un koruptīvas ārvalstu ietekmes.

Komisija arī piedāvās intelektuālā īpašuma pārdomātas izmantošanas prakses kodeksu²¹ saskaņā ar Rīcības plānu intelektuālā īpašuma jomā²². Tā mērķis būs vairot izpratni universitātēs, pētniecības organizācijās un uzņēmumos par to, cik svarīga ir zināšanu un intelektuālā īpašuma pārvaldība starptautiskā vidē.

¹⁸ Ietver ES aktīvās un pasīvās intereses, ko ES identificē dažādos tās ārpolitikas komponentos, pamattiesību un pamatvērtību veicināšanu vai intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību.

¹⁹ Kā norādīts Tirdzniecības politikas pārskatīšanas dokumentā, atvērta stratēģiskā autonomija ietver i) noturību un konkurētspēju, lai stiprinātu ES ekonomiku; ii) ilgtspēju un godīgumu, kas atspoguļo nepieciešamību pēc atbildīgas un godīgas ES rīcības; un iii) pašpārliecību un uz noteikumiem balstītu sadarbību, lai demonstrētu ES tiekšanos pēc starptautiskas sadarbības un dialoga, kā arī vienlaikus tās gatavību apkarot negodīgu praksi un izmantot autonomus instrumentus, lai nepieciešamības gadījumā īstenoju savas intereses.

²⁰ Eiropas drošība ietver, piemēram, ES aizsardzību pret ārējiem un iekšējiem apdraudējumiem un paredz, piemēram, tādas kritiskas infrastruktūras kā enerģētiskas infrastruktūras, datu un tīklu (tostarp kosmisko objektu novērošanas un uzraudzības sistēmu un valdības satelītsakaru) aizsardzību un noturību pret sistēmisku risku un hibrīddraudiem.

²¹ *EPT — pētniecības un inovācijas jaunā ēra (COM(2020) 628).*

²² *“ES inovāciju potenciāla maksimāla izmantošana. Rīcības plāns intelektuālā īpašuma jomā ES atvēršanās un noturības atbalstam” (COM(2020) 760).*

Visbeidzot, lai ES spētu neatkarīgi reaģēt uz globālajām krīzēm un mazināt atkarības risku no trešām valstīm civilās drošības jomā, tai būtu jāstiprina sava civilās drošības nozare, īstenojot vērienīgu un uz spējām orientētu pieeju pētniecībai un inovācijai drošības jomā.

ES būtu:

- jācenšas vienoties par īpašiem divpusējiem ceļvežiem ar prioritāriem un pētniecības un inovācijas ziņā spēcīgiem trešo valstu partneriem, kopīgi apņemoties īstenot pamatnosacījumus vienlīdzīgu konkurences apstākļu nodrošināšanai un kopīgu vērtību veicināšanai.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- 2021. gadā izstrādās un nāks klajā ar nostādnēm par to, kā rīkoties, ja ārvalstu iejaukšanās skar ES pētniecības organizācijas un augstākās izglītības iestādes;
- līdz 2022. gada beigām piedāvās intelektuālā īpašuma pārdomātas izmantošanas prakses kodeksu starptautiskā kontekstā, lai vairotu izpratni universitātēs, pētniecības

4. VIENOTA, GLOBĀLA RĪCĪBA, LAI KOPĀ RISINĀTU GLOBĀLAS PROBLĒMAS

Covid-19 pandēmija lika pasaulei apgūt svarīgu mācību, kas būtu jāņem vērā arī klimata pārmaiņu, bioloģiskās daudzveidības krīzes un citu globālu problēmu gadījumā: tā atklāja nevienlīdzību valstu neaizsargātībā, pierādīja, ka pandēmiju nav iespējams iegrozīt valsts robežās, un parādīja nepieciešamību un neizmantotas iespējas kopīgi strādāt visas sabiedrības interesēs. Turklāt pandēmijas izraisītā ekonomikas krīze sniedz unikālu iespēju “atjaunot uzlabojot”, liekot uzsvāru uz ilgtspēju zaļās atveseļošanas kontekstā.

Tādējādi ES, izmantojot savu uz noteikumiem un vērtībām balstīto sadarbību, būtu jāturpina tuvināt valstis visā pasaulē daudzpusējās pētniecības un inovācijas partnerībās, kuru mērķis ir rast risinājumus tādām globālām problēmām kā klimata pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības krīze, piesārņojums, resursu noplicināšana vai infekcijas slimības, tostarp krīzes situācijās²³, un zaļās un digitālās pārkārtošanās īstenošana.

Daudzpusējām pētniecības un inovācijas partnerībām būtu jāiedvesmojas no tādiem veiksmīgiem modeļiem kā Transatlantiskā okeāna pētniecības alianse²⁴. Šī alianse tika izveidota, īstenojot zinātnes diplomātijas centienus un saliedējot zinātniekus, politikas veidotājus un publiskās un privātās ieinteresētās personas, lai padziļinātu izpratni par Atlantijas okeānu un tā aizsardzību. Balstoties uz esošajām vai jaunām iniciatīvām, daudzpusējām partnerībām būtu jābūt dažādām pēc formas atkarībā no to mērķa un uzdevumiem. Tās var būt no neformāliem veidojumiem starp partneriem, lai koordinētu to neatkarīgos ieguldījumus galvenajās jomās, līdz pat partnerībām resursu apvienošanai kopīgās iniciatīvās.

²³ *ES humānā palīdzība: jaunas problēmas, tie paši principi*, COM(2021) 110.

²⁴ <https://allatlanticocean.org>.

4.1. Globālo centienu virzīšana uz taisnīgu zaļo pārkārtošanos

Kā globālā līdere, kas apņēmusies līdz 2050. gadam kļūt par pirmo klimatneitrālo valstu bloku pasaulē, ES turpinās virzīt starptautiskos centienus un risināt vides problēmas kopā ar saviem starptautiskajiem partneriem, it īpaši lielākajām pasaules ekonomikām un lielākajiem siltumnīcefekta gāzu radītājiem. Starptautiskā sadarbība klimata un vides zinātnē ir izšķiroša uz pierādījumiem balstītas politikas izstrādē, lai risinātu klimata un bioloģiskās daudzveidības krīzes un tām pielāgotos. Tai arī būtu jākoncentrē uzmanība uz ekoloģiski tīru tehnoloģiju izstrādi atbilstoši Parīzes nolīgumam un Eiropas zaļajam kursam, ievērojot principu “nenodari būtisku kaitējumu”. Lai sasniegtu šos mērķus, programmas “Apvārsnis Eiropa” stratēģiskās ievirzes ietver klimatrīcību un emisiju samazināšanu, cīņu pret vides degradāciju, piesārņojuma novēršanu, aprites ekonomikas veicināšanu un taisnīgu pārkārtošanos. Šie mērķi tiks sasniegti, izmantojot īpašas pētniecības tēmas un partnerības, kas būs atvērtas trešām valstīm.

Turklāt, lai aizsargātu savas līderpozīcijas zaļās tehnoloģijas jomā, ES būtu jāveido stratēģiskas partnerības ar tehnoloģiju līderiem un jāsadarbības globālos forumos, vienlaikus sekmējot ES zaļo standartu ieviešanu visā pasaulē. Tas būtu jāpanāk, iesaistoties dažādos tālāk norādītajos projektos un organizācijās.

Transatlantiskā okeāna pētniecības alianse. Lai stiprinātu starptautisko sadarbību jūras pētniecībā un inovācijā un aktīvi piedalītos tādās globālās iniciatīvās kā ANO Okeāna zinātņu desmitgade ilgtspējīgai attīstībai 2021.–2030. gadam, Komisija palielinās ES atbalstu Transatlantiskajai okeāna pētniecības aliansei. Vienlaikus Arktikas reģiona izpēte joprojām būs viena no ES globālās rīcības prioritātēm.

Misija: inovācija²⁵. Tā ir globāla iniciatīva, kurā 24 valstis un Eiropas Savienība kopīgi strādā pie tīras enerģijas inovācijas paātrināšanas, tādējādi uzņemoties globālu vadību *COP26* ietvaros rīcībai klimata jomā. Komisija piedāvā izvērst ES līdzdalību iniciatīvā “Misija: inovācija”, paplašinot sadarbību ar jauniem partneriem, saskaņojot pētniecības programmas, balstoties uz tādām stiprajām pusēm kā ūdeņraža stratēģija²⁶ un stiprinot sadarbību starp attiecīgajām programmas “Apvārsnis Eiropa” partnerībām. Šajā sakarā ES ir kopīgi ar Austrāliju, Čīli, Vāciju un Apvienoto Karalisti vada pamatieviržu noteikšanu “Ūdeņraža misijai”, ko plānots atklāt iniciatīvas “Misija — inovācija 2.0” konferencē 2021. gada jūnijā.

Zemes novērojumu grupa (GEO). Komisija 2021. gadā ir šī globālā Zemes novērošanas tīkla galvenā līdzpriekšsēdētāja. *GEO* spēj savienot valsts un akadēmiskās iestādes, datu sniedzējus, uzņēmumus, inženierus un iedzīvotājus, lai radītu uz Zemes novērošanu balstītus inovatīvus risinājumus globālām vides, sociālajām un veselības problēmām.

²⁵ Misija: inovācija (<http://mission-innovation.net/>) ir globāla iniciatīva, kas tika paziņota 2015. gadā *COP21* un kuras mērķis ir paātrināt inovāciju tīras enerģijas jomā. Pašlaik Eiropas Savienība ir tās koordinācijas komitejas priekšsēdētāja.

²⁶ <http://mission-innovation.net/our-work/innovation-challenges/renewable-and-clean-hydrogen/>

Starptautiskais bioekonomikas forums. Bioekonomikas stratēģijas paspārnē Komisija veicinās inovatīvākas, resursefektīvākas un konkurētspējīgākas sabiedrības veidošanu, kurā nodrošinātība ar pārtiku un uzturu nav pretrunā atjaunojamo resursu ilgtspējīgai rūpnieciskai izmantošanai un vides aizsardzības nodrošināšanai. ES stratēģijas “No lauka līdz galdam” ietvaros²⁷ Komisija sekmēs globālo sadarbību lauksaimniecības pētniecībā tādās prioritārās jomās kā augsnes veselība²⁸ un pārtikas sistēmas²⁹ un novērtēs starptautiskas platformas dzīvotspēju pārtikas sistēmu zinātnes vajadzībām, ņemot vērā ANO 2021. gada augstākā līmeņa sanākumi par pārtikas sistēmām.

ES atbalsta gan **Klimata pārmaiņu starpvaldību padomi (IPCC)**, gan **Starpvaldību zinātnes un politikas platformu bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu jomā (IPBES)**. Komisija plāno iepazīstināt ar ES darbu klimata zinātnes atbalstam Apvienoto Nāciju Organizācijas konferencē par klimata pārmaiņām (*COP26*), lai izceltu ES lielo nozīmi pārkārtošanās uz klimatneitralitāti un noturības veicināšanā. ES būtu jāsekmē sinerģijas starp *IPCC* un *IPBES*, ņemot vērā klimata pārmaiņu un bioloģiskās daudzveidības krīžu mijiedarbību, kā arī ES Biodaudzveidības stratēģiju 2030. gadam.

Turklāt Komisija popularizēs **Starptautiskās resursu speciālistu grupas (IRP)**, kuras līdzpriekšsēdētāja tā ir, veikumu. Šī grupa konsultē par resursefektivitāti un aprites ekonomiku, kas ir būtiski ES Aprites ekonomikas rīcības plāna (*CEAP*) elementi, lai atbalstītu Globālo aprites ekonomikas un resursefektivitātes aliansi³⁰ (*GACERE*) un sniegtu pienesumu G7 un G20 darbā.

Iniciatīvas “**Jauns Eiropas “Bauhaus”**”³¹ iecere ir padarīt Eiropas zaļo kursu³² par kultūras, cilvēkorientētu, iekļaujošu, pozitīvu un praktiski īstenojamu pieredzi it visiem un paātrināt būvētās vides ilgtspējīgu zaļināšanu. Tā palīdzēs vietējā līmenī risināt neatliekamākās ES un globāla mēroga problēmas.

²⁷ https://ec.europa.eu/food/farm2fork_en

²⁸ Ar starptautisko pētniecības konsorciju (SPK) izveidi un atbalstu un Komisijas līdzdalību Globālajā pētniecības aliansē par lauksaimniecības radītajām siltumnīcefekta gāzēm.

²⁹ Pārtika 2030: https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/research-area/environment/bioeconomy/food-systems/food-2030_en

³⁰ https://ec.europa.eu/environment/international_issues/gacere.html

³¹ https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_lv

³² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1596443911913&uri=CELEX:52019DC0640#>

ES būtu:

- vēl vairāk jāstiprina starptautiskā sadarbība jūras pētniecības un inovācijas jomā ar daudzpusējās Transatlantiskā okeāna pētniecības alianses starpniecību, balstoties uz tās panākumiem, apkopojot tās rezultātus un stiprinot tās Ziemeļpola līdz Dienvidpola dimensiju;
- jāizmanto sava vadošā loma iniciatīvas “Misija: inovācija” pārvaldībā, lai stiprinātu daudzpusēju aliansi, koncentrējot starptautiskās inovācijas darbības uz revolucionārām enerģijas tehnoloģijām un iniciatīvām, kas rāda piemēru pasaulei, kā sasniegt klimata un vides mērķus atbilstoši Eiropas zaļajam kursam.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- atbalstīs daudzpusēju sadarbību pētniecības un inovācijas politikā, lai izveidotu taisnīgas, veselīgas un videi nekaitīgas pārtikas sistēmas, it īpaši sadarbībā ar Starptautisko bioekonomikas forumu, starptautiskajiem pētniecības konsorcijiem un Globālo pētniecības aliansi par lauksaimniecības radītajām siltumnīcefekta gāzēm; kā arī
- iniciatīvas “Jauns Eiropas “Bauhaus”” ietvaros 2022. gadā izveidos starptautisku zināšanu pārvaldības platformu, kurā tiks izplatīta informācija par standartiem, ieteikumiem un finansējuma iespējām un kas kļūs par ideju un labākās prakses krātuvi, un iesaistīties kopienas pārvaldībā.

4.2. Digitālās pārkārtošanās veicināšana

Digitālais kompass 2030. gadam³³ sekmēs globālu pieeju ES galveno tehnoloģisko un regulatīvo pasākumu īstenošanā, tostarp starptautiskās savienojamības un standartu jomā. ES būtu jāveicina starptautiska pieeja uzticamām datu plūsmām, vienlaikus popularizējot savu droša, atvērta un noturīga globālā interneta modeli un nosakot vērienīgus mērķus attiecībā uz piekļuvi tirgum. Sadarbība pētniecības un inovācijas jomā ir viens no veidiem, kā sekmēt digitālās partnerības ar reģioniem visā pasaulē. Starptautiskajām digitālajām partnerībām vajadzētu paplašināt ES uzņēmumu iespējas, palielināt digitālās komercijas īpatsvaru ar drošu tīklu starpniecību, nodrošināt ES standartu, pamattiesību un pamatvērtību ievērošanu un radīt atbalstošu starptautisko vidi cilvēkorientētai digitālajai pārveidei.

Tiks sekmētas digitālās partnerības par šādām tēmām: i) cilvēkorientēta politika un regulējums; ii) pielāgoti un uzlaboti digitālās savienojamības risinājumi; iii) uzlabotas inovācijas partnerības ar digitālās pētniecības un inovācijas ekosistēmām; iv) lielāka uzmanība un pētniecības partnerības attiecībā uz tādām svarīgām tehnoloģijām kā mākslīgais intelekts, blokķēde, lietu internets, lielle dati, kosmosa dati un digitālo tehnoloģiju lietojums zaļās pārkārtošanās procesā, veselības aprūpē un izglītībā. Piemēram:

³³ *Digitālais kompass 2030. gadam — Eiropas ceļš digitālajai desmitgadei* (COM(2021) 118).

- kopīga darba grupa ar Indiju par mākslīgo intelektu, lai izstrādātu kopēju nostāju sadarbībai specifiska lietojuma gadījumos un par tādām tēmām kā pētniecība un inovācija ētiska mākslīgā intelekta un standartizācijas jomā;

- atbalsts platjoslas ierīkošanai Rietumbalkānu un Austrumu partnerības valstīs un digitālās savienojamības projekti ar Eiropas kaimiņreģiona valstīm, Āfriku, Latīņameriku, Indiju un ASEAN, lai cita starpā atbalstītu kopīgus pētniecības un inovācijas centienus;

- atbalsts Digitālās partnerības ar Latīņameriku un Karību jūras reģionu savienojamības komponentu ieviešanai, balstoties uz tiešo optisko šķiedru kabeļa savienojumu starp Dienvidameriku un Eiropu (“BELLA Cable”).

Liela nozīme digitālās pārkārtošanās pētniecībā un inovācijā ir privātajam sektoram. Tas tiks iesaistīts stratēģiskās iniciatīvās, lai palielinātu ES zinātību vairākās stratēģiski svarīgās digitālajās jomās.

Starptautiskās digitālās partnerības³⁴ dos iespēju veikt kopīgus pētniecības pasākumus, tostarp izmantojot kopuzņēmumus rūpniecības jautājumos, kas atbalstīs ES vadošo lomu tādu tehnoloģiju attīstībā kā 6G vai digitālo tehnoloģiju izmantošanu cīņā ar klimata pārmaiņām un vides problēmām.

Starptautiskās digitālās partnerības pētniecības un inovācijas jomā tiks atbalstītas, izmantojot arī *Digital 4 Development Hub*³⁵ (*D4D Hub*) — ES globālu daudzpusēju ieinteresēto personu platformu, kas atbalsta cilvēkorientētu digitālo pārveidi. *D4D Hub* apvieno daudzas digitālās iniciatīvas un veicina ES, dalībvalstu un finanšu iestāžu resursu apvienošanu, izmantojot pieeju “Eiropas komanda”, lai panāktu koordinētu iedarbību. *D4D Hub* izveidos reģionālos atzarus Āfrikā, Āzijā, Latīņamerikā un Karību jūras reģionā, kā arī ES Eiropas kaimiņvalstīs un iesaistīs visas būtiskās ieinteresētas personas no attiecīgajiem reģioniem.

ES būtu:

- jāstiprina kopīgas pētniecības darbības, tostarp izmantojot kopuzņēmumus rūpniecības jautājumos, lai atbalstītu ES vadošo lomu tādu tehnoloģiju attīstībā kā 6G vai digitālo tehnoloģiju izmantošanu cīņā ar klimata pārmaiņām un vides problēmām;
- jāizveido spēcīgas starptautiskas digitālās partnerības, kas atbilst Digitālā kompasa 2030. gadam četriem pīlāriem.

4.3. Sadarbības stiprināšana globālās veselības jomā

Covid-19 pandēmija ir parādījusi, ka ES un pasaulei ir būtiski jāstiprina tās gatavība un sociālekonomiskā noturība pret veselības apdraudējumiem un citiem satricinājumiem. Turklāt

³⁴ https://ec.europa.eu/international-partnerships/topics/digital-partnerships_en

³⁵ https://ec.europa.eu/international-partnerships/news/team-europe-digital4development-hub-launched-help-shape-fair-digital-future-across-globe_en

valstīs ar zemiem un vidējiem ienākumiem, kā arī konfliktu plosītos reģionos pandēmija ir norādījusi uz vajadzību stiprināt veselības aprūpes sistēmas un atgādinājusi, ka sabiedrības veselības drošībai nepieciešama globāla pieeja. ES ir izmantojusi savas spēcīgās starptautiskās partnerības, lai paātrinātu vīrusa apkarošanas pasākumus, ieviešot globālo reaģēšanu uz koronavīrusu, kas visā pasaulē ir piesaistījusi finansējumu gandrīz 16 miljardu eiro apmērā, izveidojot Covid-19 datu platformu³⁶ un publicējot manifestu par ES pētniecību Covid-19 jomā. Sadarbībā ar Pasaules Veselības organizāciju (PVO) un starptautiskajiem partneriem ES ir arī bijusi viena no Covid-19 apkarošanas rīku pieejamības paātrināšanas iniciatīvas (ACT-A)³⁷, kā arī mehānisma COVAX³⁸ iniciatorēm. Šo divu iniciatīvu mērķis ir virzīt drošas un efektīvas Covid-19 diagnostikas, ārstēšanas un vakcīnu izstrādi un vienlīdzīgu sadali. Turklāt plānots, ka ES zāļu stratēģija³⁹ vēl vairāk stiprinās ES vadošo lomu pasaulē veselības pētniecības un inovācijas jomā, kas var nākt par labu pacientiem visā pasaulē.

Balstoties uz šiem panākumiem un stiprinot savu vadošo lomu, un sadarbībā ar Itāliju kā G20 prezidējošo valsti 2021. gadā Komisija rīko globālu veselības samitu, lai izvērtētu globālos atbildes pasākumus uz Covid-19 pandēmiju, tostarp ACT-A, un uzlabotu gatavību un atbildes pasākumus šai un turpmākajām pandēmijām. Turklāt tā izstrādās un apstiprinās principu kopumu turpmākai daudzpusējai sadarbībai un kopīgai rīcībai globālu veselības krīžu pārvarēšanai nākotnē, kā arī kopīgiem centieniem izveidot veselīgāku, drošāku, taisnīgāku un ilgtspējīgāku pasauli.

Šajā sakarībā ES būtu jāveicina sadarbība starp ES finansētu Eiropas platformu pētījumiem un ACT-A partnerībām, it īpaši, lai sekmētu klīnisko pierādījumu ātru apmaiņu un novērtētu terapiju un vakcīnu preparātus. Tas uzlabos gatavību apkarot jaunus vīrusa paveidus un palīdzēs ātri piegādāt efektīvas vakcīnas un terapiju atbilstoši ES stratēģijai “Covid-19 vakcīnas”⁴⁰ un ES stratēģijai par Covid-19 terapiju⁴¹.

Vidējā un ilgākā termiņā Komisija papildinās savas apņemšanās stiprināt veselības sistēmas un globālo sabiedrības veselības drošību un palielināt zāļu un ārstniecības līdzekļu pieejamību, it īpaši pateicoties pētniecībai, inovācijai, spēju veidošanai un vietējās ražošanas atbalstam ar digitālām inovācijām stratēģijas pamatā. Komisija koncentrēs pētniecību un inovāciju uz slimībām un jomām, kas būtiski noslogo veselības aprūpes sistēmu, piemēram, infekcijas un nepārnēsājamām slimībām vai mātes un bērna veselību.

Komisija balstīs turpmāko darbību uz globālām aliansēm veselības aprūpē, kas izveidotas vai kurām tā pievienojusies pēdējo gadu laikā tādās svarīgās jomās kā retas slimības⁴², hroniskas nepārnēsājamas slimības⁴³, mikrobu rezistence⁴⁴ un personalizētā medicīna⁴⁵. Tā ir arī

³⁶ <https://joinup.ec.europa.eu/collection/digital-response-covid-19/news/european-covid-19-data-platform>

³⁷ <https://www.who.int/initiatives/act-accelerator>

³⁸ <https://www.who.int/initiatives/act-accelerator/covax>

³⁹ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/human-use/docs/pharma-strategy_report_en.pdf

⁴⁰ COM(2020) 245 final.

⁴¹ COM(2021) 355 final.

⁴² Starptautiskais Retu slimību pētniecības konsorcijs: <https://irdirc.org/about-us/vision-goals/>

⁴³ Hronisku slimību vispasaules alianse: <https://www.gacd.org/>

piedāvājusi atbalstīt Eiropas un jaunattīstības valstu klīnisko pārbaužu partnerību (*EDCTP*), lai samazinātu nabadzības izraisītu infekcijas slimību individuālo un sociālekonomisko slogu Subsahāras Āfrikā, atbalstīt pētniecību par infekcijas slimību nopietniem uzliesmojumiem⁴⁶ un izstrādāt un darīt pieejamas vakcīnas pret jaunām infekcijas slimībām⁴⁷.

Turklāt Komisija kopā ar Eiropas Zāļu aģentūru aktīvi piedalās iniciatīvās, kas sniedz stratēģiskas norādes un ieteikumus, veicinot pieredzes apmaiņu un sadarbību starp globālajām farmaceitiskās pētniecības rezultātu uzraudzības iestādēm⁴⁸.

Šīs starptautiskās partnerības tiks stiprinātas, pēc nepieciešamības iesaistot Pasaules Veselības organizāciju un citas globālas veselības aizsardzības organizācijas.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- sekmēs sabiedrības veselības drošību, gatavību un veselības aizsardzības sistēmu stiprināšanu vidējā termiņā un ilgtermiņā;
- veicinās sadarbību starp ES finansētiem platformas pētījumiem un Covid-19 apkarošanas rīku pieejamības paātrināšanas iniciatīvas (*ACT-A*) partnerībām un sekmēs *ACT-A* mērķu sasniegšanu, uzlabojot zāļu un ārstniecības līdzekļu pieejamību, galvenokārt izmantojot pētniecību, inovāciju, izstrādājot un popularizējot digitālos veselības rīkus un palielinot vietējo ražošanas jaudu partnervalstīs; kā arī
- atbalstīs globāla veselības kopuzņēmuma izveidi Eiropas un jaunattīstības valstu klīnisko pārbaužu partnerības paspārnē, kur ES veidos partnerības ar dalībvalstīm, programmas “Apvārsnis Eiropa” asociētajām valstīm un Āfrikas valstīm, lai apkarotu infekcijas slimības un novērstu sabiedrības veselības apdraudējumus Subsahāras Āfrikā.

4.4. Inovācijas veicināšana

Palielinoties digitālajai savienojamībai un digitālo līdzekļu lietošanas prasmēm, daudzviet pasaulē — kā lielpilsētās, tā lauku apvidos — parādās vietēja līmeņa novatori; viņi sadarbojas, apmainās idejām un kopīgi rada risinājumus globālām problēmām visdažādākajās jomās. Lai veicinātu un izmantotu šo milzīgo potenciālu un atbalstītu ES Savienojamības stratēģiju⁴⁹, ES būtu jāizveido savstarpēji izdevīgas starptautiskas inovācijas partnerības, kurās piedalās jaunuzņēmumu un sevi pierādījušu uzņēmumu inkubatoru tīkli no valstīm un

⁴⁴ Kopīgas plānošanas iniciatīva par mikrobu rezistenci — mikrobu rezistences partnerība “Viena veselība”: <https://www.jpiaamr.eu/>

⁴⁵ Starptautiskais personalizētās medicīnas konsorcijs: <https://www.icpermed.eu/>

⁴⁶ Globālā pētniecības sadarbība infekcijgatavībā: <https://www.glopid-r.org/>

⁴⁷ Epidēmijgatavības inovāciju koalīcija: <https://cepi.net/>

⁴⁸ Zāļu uzraudzības iestāžu starptautiskā koalīcija: <http://icmra.info/>

⁴⁹ JOIN (2018) 31.

reģioniem, kas nodrošina savstarpēju atvērtību uzņēmējdarbībai un ieguldījumiem. Tiem, cita starpā, būtu jāveicina “vieglā ceļa” programmas⁵⁰ un jaunuzņēmumu sadarbība ES un trešās valstīs, tādējādi papildinot Eiropas Kopu partnerību⁵¹, Eiropas jaunuzņēmumu⁵² iniciatīvu un ES Digitālās inovācijas centru starptautisko dimensiju. Papildinot Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktās darbības, šīs partnerības veicinās arī novatoru mobilitāti abos virzienos. Tās jau darbojas Indijā un Āfrikā, un Komisija piedāvā paplašināt to darbību citos reģionos.

Lai mudinātu Eiropas novatorus izmantot globālās inovācijas ekosistēmas iespējas, Eiropas Inovācijas padomes (EIC) uzņēmējdarbības paātrināšanas pakalpojumi sniegs atbalstītajiem Eiropas jaunuzņēmumiem un sevi pierādījušiem uzņēmumiem iespēju piedalīties starptautiskās tirdzniecības izstādēs. Lai vienlaikus vēl vairāk palielinātu ES pievilcību un inovācijas spējas, EIC atbalstam varēs pieteikties arī ārvalstu novatori, kuri vēlēšies izveidot jaunuzņēmumus ES. Turklāt Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts (EIT) veiks saskaņotas darbības saistībā ar tā zināšanām un inovācijas kopienām īpaši izvēlētās trešās valstīs.

5. SADARBĪBAS ATTĪSTĪŠANA AR PRIORITĀRAJĀM VALSTĪM UN REĢIONIEM

ES būtu jāveido sadarbība ar trešām valstīm, izmantojot niansētu un diferencētu pieeju, kuras pamatā ir savstarpība, vienlīdzīgi konkurences apstākļi un pamattiesību un kopīgu vērtību ievērošana. Eiropas Savienībai būtu jāpaliek spēcīgam un atvērtam partnerim un vienlaikus jācenšas padziļināt pašai sava zinātība svarīgās jomās, izmantojot labi orientētu sadarbību. Vienlaikus tai būtu jāpalīdz izstrādāt iniciatīvas, lai atbalstītu valstis, kuras vēlas modernizēt savas pētniecības un inovācijas ekosistēmas.

5.1. Sadarbības stiprināšana ar industrializētām trešām valstīm un jaunās tirgus ekonomikas valstīm

Lai gan sadarbība ar konkrētām valstīm galvenokārt notiks daudzpusēju globālu partnerību ietvaros, ES būtu arī jācenšas stiprināt divpusēja sadarbība, lai padziļinātu zināšanas un apvienotu resursus, it īpaši — ES interesēm atbilstošās jomās.

Amerikas Savienotās Valstis. Sadarbība ar Amerikas Savienotajām Valstīm, ar kurām ES ir kopīgas augsta līmeņa pētniecības un inovācijas spējas un kopīgas vērtības un principi, nodrošina, ka globālu problēmu risināšanai tiek mobilizēti pētnieki, novatori un labākais materiāltehniskais nodrošinājums. It īpaši Amerikas Savienoto Valstu atkārtota pievēršanās klimata mērķiem un daudzpusējās kārtības stiprināšanai sniedz iespēju atjaunot attiecības pētniecības un inovācijas jomā. Kopīgajā paziņojumā “Jauna ES un ASV programma globālām pārmaiņām”⁵³ ir iekļauta virkne priekšlikumu sadarbībai ar ASV un īpašs aicinājums dibināt “zaļo” tehnoloģiju aliansi un izveidot jaunu ES un ASV Tirdzniecības un tehnoloģiju padomi. Atsaucoties uz šo tekstu, Komisija arī piedāvā palielināt savstarpību

⁵⁰ “Vieglais ceļš” ir pielāgota programma, kas palīdz jaunuzņēmumiem un sevi pierādījušiem uzņēmumiem izpētīt jaunu ekosistēmu.

⁵¹ <https://clustercollaboration.eu/find-partners/beyond-europe>

⁵² <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/startup-europe/>

⁵³ JOIN(2020) 22 final.

divpusējā sadarbībā un paaugstināt koordinācijas un saskaņotības līmeni starp ES un ASV ieguldījumiem pētniecībā un inovācijā, sākot ar klimata, digitālajām, enerģētikas, vides un veselības aprūpes problēmām.

ES būtu jācenšas padziļināt sadarbību arī ar tādām zinātnes lielvarām kā **Kanāda, Japāna, Dienvidkoreja, Singapūra, Austrālija un Jaunzēlande**, tostarp pētot jaunas iespējas ciešākai sadarbībai, piemēram, kā asociētajām valstīm programmā “Apvārsnis Eiropa”.

Ķīna. Ķīna kā pētniecības un inovācijas lielvara ir ES partneris globālo problēmu risināšanā. Vienlaikus tas, ka Ķīna ir ES konkurents ekonomikā un sistemātisks sāncensis, liek pārskatīt sadarbību pētniecības un inovācijas jomā. ES ir uzsākusi pārrunas ar Ķīnu par kopīgu ceļvedi, lai izstrādātu abpusēji pieņemamus pamatnosacījumus un pamatprincipus sadarbībai, kurā valda vienlīdzīgi konkurences apstākļi un savstarpība un tiek cienītas pamatvērtības un augsti ētikas un zinātniskās integritātes standarti. Šajā kontekstā tā arī apzinās pētniecības jomas, kurās sadarbība varētu būt abpusēji izdevīga, piemēram, klimata zinātne un bioloģiskās daudzveidības aizsardzība, aprites ekonomika, veselības aprūpe, pārtika, lauksaimniecība, akvakultūra un okeānu novērošana. Vienlīdzīgi konkurences apstākļi un savstarpība būs obligāti priekšnosacījumi sadarbības attīstīšanai ar Ķīnu.

ES finansē ES zināšanu tīklu par Ķīnu pētniecības un inovācijas jautājumu risināšanai, iesaistot dalībvalstis un ES, lai diskutētu par labāko praksi un stratēģijām un ar tām apmainītos, kā arī vienotos par kopēju pieeju. Vienlaikus ES būtu jāveic pasākumi, lai izmantotu Ķīnas jauno pētniecības un inovācijas pasākumu potenciālu. Tai būtu jānodrošina universitātes un pētniecības iestādes nodrošināt augstāku savstarpības līmeni un abpusējus ieguvumus sadarbībā ar saviem Ķīnas partneriem.

Indija. Saskaņā ar dokumentu "ES un Indijas stratēģiskā partnerība: ceļvedis līdz 2025. gadam" tiks paplašināta sadarbība ar Indiju, lai kopā risinātu globālas problēmas un īstenotu ilgtspējīgu modernizāciju. Sadarbība veselības aprūpes jomā, tostarp saistībā ar noturību pret veselības aprūpes krīzēm, ekonomikas taisnīgas zaļināšanas darbības un cilvēkorientēta digitalizācija tiks uzskatītas par prioritātēm. Tiks apsvērta arī sadarbība tādās iniciatīvās kā ES un Indijas savienojamības partnerība⁵⁴, kas galvenokārt paredzēta pētnieku un novatoru mobilitātei, un Indijas un Klusā okeāna stratēģija, kas ietver tādas zilās ekonomikas jautājumus kā jūras piedrazojums.

Krievija. ES sadarbība ar Krieviju ir balstīta uz pieciem Padomes izstrādātiem sadarbības principiem, ko apstiprinājušas abas puses, jo īpaši pētniecības un inovācijas jomā, un vēlmi uzturēt tiešus personiskus kontaktus starp cilvēkiem. Tajā tiek ņemtas vērā ES politikas prioritātes un intereses, nepieciešamība pēc augstāka savstarpības līmeņa un vienlīdzīgiem konkurences apstākļiem un pamattiesību un pamatbrīvību ievērošana.

⁵⁴ Izveidota ES un Indijas augstāko amatpersonu sanāksmē 2021. gada 8. maijā — <https://www.consilium.europa.eu/media/49516/eu-india-connectivity-partnership-8-may-2.pdf>

5.2. Sadarbības integrēšana ar EBTA valstīm, Rietumbalkānu valstīm, Turciju, valstīm, uz kurām attiecas Eiropas kaimiņattiecību politika, un Apvienoto Karalisti

ES būtu jāpiešķir īpaša prioritāte partneriem tiešā tuvumā, tostarp izmantojot asociatīvo līdzdalību programmā “Apvārsnis Eiropa”.

EEZ/EBTA valstis. EEZ/EBTA valstīm un ES ir kopīgas vērtības, un tās sniedz svarīgu ieguldījumu Eiropas pētniecības un inovācijas vidē. Tās atbalsta izcilību, veicot ievērojamus ieguldījumus pasaulē atzītās pētniecības organizācijās, sadarbojas kopīgos projektos un, ņemot vērā to integrācijas līmeni ES, uzņem un nosūta daudz pētnieku un novatoru no un uz ES.

Rietumbalkānu valstis un Turcija. Kandidātvalstu un potenciālo kandidātvalstu stabilitātes un pārticības veicināšana joprojām ir svarīga ES prioritāte. ES ir apņēmusies atbalstīt īpaši Rietumbalkānu valstīm paredzētas inovācijas programmas īstenošanu⁵⁵, tostarp Ekonomikas un investīciju plāna Rietumbalkāniem⁵⁶ ietvaros. Līdzdalība ES programmās ir svarīgs priekšnoteikums, lai integrētu Turciju ES politikā un instrumentos, kas ir abu pušu interesēs un atbilst tās attiecību ar ES vispārējam progresam.

Austrumu partnerība un dienvidu kaimiņreģions. Saskaņā ar Kopīgo paziņojumu par Austrumu partnerību⁵⁷ Austrumu partnerības nodevumos pēc 2020. gada būtu jānorāda sadarbības pasākumi turpmākajiem gadiem. ES partnerība ar dienvidu kaimiņreģionu⁵⁸, kuras pamatā ir Atjaunota partnerība ar Dienvidu kaimiņreģionu un tās ekonomikas un ieguldījumu plāns, ir svarīgs instruments izaugsmes un pārticības veicināšanai ar pētījumu un inovācijas palīdzību. Starptautiskā sadarbība atbalsta tehnoloģijas pārnesi, inovāciju un kopīgu pētniecību un sekmē noturīgāku un iekļaujošāku izaugsmi, ilgtspējīgu nodarbinātības iespēju izveidi, zināšanu sabiedrību un ekonomikas un vides uzlabojumus ar tādu iniciatīvu kā “BlueMed”⁵⁹ palīdzību.

Apvienotā Karaliste. Apvienotās Karalistes līdzdalība programmā “Apvārsnis Eiropa” palīdzēs tai saglabāt ciešas saiknes ar ES pētniecības un inovācijas jomā, balsoties uz kopīgām vērtībām un Apvienotās Karalistes ilgo līdzdalību pētniecības un inovācijas pamatprogrammās un Eiropas Pētniecības telpā.

⁵⁵ Tiks izņemts Ministru sanāksmē 2021. gada maijā.

⁵⁶ *Ekonomikas un investīciju plāns Rietumbalkāniem* (COM(2020) 641).

⁵⁷ *Austrumu partnerības politika pēc 2020. gada. Noturības stiprināšana — Austrumu partnerība, kas sniedz labumu visiem* (JOIN(2020) 7).

⁵⁸ *Atjaunota partnerība ar dienvidu kaimiņreģionu. Jauna programma Vidusjūras reģionam* (JOIN(2021) 2).

⁵⁹ [Iniciatīva “BlueMed” \(bluemed-initiative.eu\)](http://bluemed-initiative.eu).

5.3. ES partnerību ar Āfriku, Latīņameriku un citiem reģioniem un valstīm padziļināšana

Īstenojot diferencētu pieeju, tiks pievērsta īpaša uzmanība sadarbībai ar Āfriku, vienlaikus turpinot esošo sadarbību ar citiem reģioniem un valstīm⁶⁰.

Āfrika. Saskaņā ar Kopīgo paziņojumu “Ceļā uz visaptverošu stratēģiju ar Āfriku”⁶¹ ES cenšas paplašināt sadarbību ar Āfriku pētniecības un inovācijas jomā. Zinātnes, tehnoloģiju un inovācijas efektīva izmantošana sekmē ilgtspējīgu un iekļaujošu attīstību un pārkārtošanos uz zināšanu sabiedrību un tautsaimniecību, stiprinot cilvēkkapitālu — galvenokārt ar akadēmiķu un pētnieku mobilitāti un apmācību. Lai izpildītu šos uzdevumus, kas ir vēl jo neatliekamāki Covid-19 pandēmijas kontekstā, ES piedāvā virkni vērienīgu reģionālo iniciatīvu.

Komisija ciešā sadarbībā ar Āfrikas Savienības Komisiju piedāvā ieviest virkni iniciatīvu programmas “Apvārsnis Eiropa” ietvaros, izveidojot visaptverošu un vērienīgu “Āfrikas iniciatīvu”. Tas papildinās vienošanos, kas tika panākta 2020. gada jūlijā ES un Āfrikas Savienības Augsta līmeņa politikas dialoga par zinātne, tehnoloģijām un inovāciju ministru sanāksmē. Būtu jāatbalsta četri sadarbības pīlāri: i) sabiedrības veselība, tostarp noturība un gatavība pandēmijai⁶²; ii) zaļā pārkārtošanās⁶³; iii) inovācija un tehnoloģijas darbvietu radīšanai⁶⁴; iv) zinātnes un augstākās izglītības iespējas⁶⁵, it īpaši sievietēm un jauniešiem.

Turklāt Eiropas Savienības un Āfrikas Savienības Inovācijas programmai būtu jāatbalsta pētniecības un inovācijas tiešo rezultātu pārveide ražojumos un pakalpojumos ar konkrētu ietekmi, īstenojot dažādus pasākumus, kas uzlabo uzņēmējdarbības attīstību un finansējuma pieejamību.

Prioritārā sadarbība ar Āfriku ietver seno divpusējo sadarbību ar Dienvidāfriku⁶⁶ un notiek līdztekus citām ES partnerībām ar citām pasaules daļām, apvienojot ES, dalībvalstu un finanšu iestāžu resursus ar pieejas “Eiropas komanda” palīdzību.

Latīņamerika un Karību jūras reģions (LAC). Komisija atbalstīs ES un Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstu kopienas (EU-CELAC) Stratēģiskā ceļveža par zinātne, tehnoloģiju un inovāciju⁶⁷ ieviešanu — tā pamatā ir četri galvenie sadarbības virzieni ar šo reģionu, koncentrējoties uz i) globālām problēmām, ii) pētnieku mobilitāti, iii) pētniecības infrastruktūru un iv) inovāciju. Tāpat būtu jācenšas paplašināt sadarbību ar Brazīliju,

⁶⁰ Turpināsies sadarbība pētniecības jomā ar citiem reģioniem un valstīm, kas nav atsevišķi minēti tālāk tekstā.

⁶¹ *Ceļā uz visaptverošu stratēģiju ar Āfriku* (JOIN(2020) 4).

⁶² Izmantojot Eiropas un jaunattīstības valstu klīnisko pārbaužu partnerību un piedāvāto globālās veselības kopuzņēmumu.

⁶³ Tostarp izmantojot ES un ĀS partnerības par pārtiku un uztura nodrošinājumu un ilgtspējīgu lauksaimniecību, par klimata pārmaiņām un ilgtspējīgu enerģiju un par ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumiem.

⁶⁴ Piemēram, izmantojot Āfrikas un Eiropas Inovācijas partnerību.

⁶⁵ Tostarp atbalstot zinātne politikas veidošanā, popularizējot atvērto zinātne un īstenojot Āfrikas pētniecības iniciatīvas zinātnes izcilībai izmēģinājuma programmu.

⁶⁶ Zinātnes un tehnoloģijas nolīgums ar Dienvidāfriku.

⁶⁷ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/strategy_on_research_and_innovation/documents/eu-celac_strategic-roadmap-2021-2023.pdf

Meksiku, Argentīnu, Čīli un citiem ES partneriem šajā reģionā tādās jomās kā zaļā un digitālā pārkārtošanās, veselības aprūpe vai kopīgu risinājumu izstrāde ilgtspējīgai atveseļošanai. Plašāka sadarbība ar Eiropas Savienības kosmosa programmu un jaunajiem *Copernicus* centriem un *Galileo* centriem LAC reģionā būs svarīgs priekšnoteikums inovācijas un pētniecības veicināšanai reģionā.

Dienviņdaurumāzijas valstu asociācija (ASEAN). Reģionālā sadarbība ar ASEAN tiks paplašināta, sniedzot ES atbalstu sadarbībai pētniecības un inovācijas jomā ASEAN valstīs un mobilitātei ASEAN un ES Dialoga par zinātņi un tehnoloģiju ietvaros.

ES būtu:

- jāvienojas par ES un Ķīnas Kopīgo ceļvedi attiecībā uz turpmāko sadarbību zinātnes, tehnoloģiju un inovācijas jomā, lai nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus un savstarpību kā turpmākās sadarbības priekšnoteikumus; kā arī
- jāievieš ES un CELAC Rīcības plāna par zinātņi, tehnoloģijām un inovāciju (2021.–2023. gadam) stratēģiskais ceļvedis un jāatbalsta ASEAN un ES Dialogs par zinātņi un tehnoloģiju.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- izstrādās selektīvus un mērķtiecīgus starptautiskās sadarbības pasākumus uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus savstarpējo interešu jomās saskaņā ar programmu “Apvārsnis Eiropa” un, ja tas attiecīgā gadījumā būs pamatoti, izmantos asociatīvās līdzdalības iespējas programmā “Apvārsnis Eiropa”, vienlaikus nodrošinot savstarpību, abpusējus ieguvumus un pamatvērtību ievērošanu; kā arī
- izstrādās stratēģiskos pētniecības un inovācijas plānus Āfrikai, sasaistot Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu “Globālā Eiropa” ar programmu “Apvārsnis Eiropa”, un 2021. gadā nāks klajā ar visaptverošu un vērienīgu “Āfrikas iniciatīvu” “Apvārsnis Eiropa” pirmo darba programmu ietvaros.

6. SECINĀJUMI

Lai ES kļūtu par spēcīgāku globālo spēlētāju, tai būtu jācenšas īstenot šī globālā pieeja ciešā koordinācijā ar dalībvalstu stratēģijām, nepieciešamības gadījumā izmantojot EPT Pārkārtošanās forumu. Komisija uzraudzīs šajā paziņojumā ietverto darbību īstenošanu un izvērtēs, cik lielā mērā tās palīdz sasniegt Globālās pieejas mērķus, ņemot vērā tādus kritērijus kā starptautisko pētniecības un attīstības ieguldījumu apjoms daudzpusējā sadarbībā, starptautisko zinātnisko līdzautoru publikāciju skaits un progress savstarpējas piekļuves nodrošināšanā publiski finansētām pētniecības un attīstības programmām. Pirmā progresa izvērtēšana notiks starptautiskā konferencē, kas tiks rīkota 2022. gadā. Pēc tam Komisija divreiz gadā iesniegs ziņojumus Eiropas Parlamentam un Padomei — tie aizstās īstenošanas

ziņojumus un atsevišķus ceļvežus konkrētām valstīm, kas tika piedāvāti 2012. gada Paziņojumā par starptautisko sadarbību pētniecībā un inovācijā⁶⁸.

Mūsu strauji mainīgajā pasaulē zinātne un tehnoloģijas ir ne tikai galvenie ārpolitikas virzītāji un veicinātāji, bet arī ģeopolitiskās spriedzes izraisītāji. Tas mudina padziļināt sadarbību, kuras pamatā ir atvērtība, vienlīdzīgi konkurences apstākļi, pamattiesības un pamatvērtības, kā arī atbalsts ES atvērtai stratēģiskajai autonomijai. Šajā paziņojumā piedāvātā jaunā globālā pieeja pētniecībai un inovācijai stiprinās globālo spēju piedāvāt risinājumus kopīgām problēmām, ar kurām saskaras cilvēce, un stiprinās ES pozitīvo ietekmi pasaulē.

⁶⁸ COM/2012/0497 *final*.